

INCLUSIEF ONDERWIJS

KLASSEN MET HOOFDTALEN NEDERLANDS EN VLAAMSE GEBARENTAAL

BELEIDSCREËREND PROCES | POLITIEKE STAND VAN ZAKEN
SEPTEMBER 2022

Inleidende noot	2
1. Tijdslijn 2014-2022.....	3
2. Decreet en klankbordgroep (2021-2024).....	4
3. Structureel onderwijsaanbod (vanaf 1 september 2024).....	7
4. Projectsubsidie overgangperiode (2022-2024)	9
5. Project Onderzoek & Ontwikkeling (2022-2023)	10
Nawoord	11

Inleidende noot

Sinds 2014 droomt Doof Vlaanderen van [inclusief onderwijs](#) in en over zowel **Vlaamse Gebarentaal** als **Nederlands**. De doelgroep die we hierbij voor ogen hebben zijn enerzijds dove en slechthorende kinderen en anderzijds horende kinderen met een doof gezinslid.

Om onze droom werkelijkheid te laten worden, hebben we bij Doof Vlaanderen intussen al heel wat stappen ondernomen. De **tijdslijn** op de volgende pagina biedt een schematische voorstelling van het al bewandelde pad.

Verderop in dit document benoemen we graag de **stand van zaken in september 2022** en schetsen we een geïnformeerde vooruitblik naar de te ondernemen stappen tot aan de langverwachte, reële **opstart op 1 september 2024**.

Naast deze stand van zaken over het politieke luik schreven we ook een [voorbereidend kader voor basisscholen](#) die interesse hebben om het inclusief onderwijs met hoofdtalen Vlaamse Gebarentaal en Nederlands, dat Doof Vlaanderen voor ogen heeft, te organiseren. Hierin lichten we onder andere toe hoe het **onderwijsmodel** er zou kunnen uitzien.

Daarnaast schreven we ook een document over [ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie](#) om zowel ouders als scholen te informeren hoe ze samen hun schouders onder dit project kunnen zetten.

Veel leesplezier!

1. Tijdslijn 2014-2022

2. Decreet en klankbordgroep (2021-2024)

Om het onderwijsmodel Vlaamse Gebarentaal – Nederlands concreet in het regulier basisonderwijs in te kunnen richten, wordt gedurende 2021 t.e.m. 2024 het **wettelijk voorwaardenscheppend kader** voorbereid door het kabinet Onderwijs en het departement Onderwijs en Vorming. Het gaat om een **volwaardig tweetalig aanbod**: de betrokken scholen zullen getuigschriften basisonderwijs uitreiken.

Alle voorwaarden om te komen tot kwaliteitsvol onderwijs en tot alle controlemechanismen van die kwaliteit moeten bij aanvang van de implementatie van het onderwijsmodel vervuld zijn. Concreet zal het decretale kader dus afwijkingen en specifieke bepalingen op het bestaande onderwijsdecreet¹ bevatten:

1. In een beperkt aantal scholen en enkel voor het specifieke onderwijsaanbod zal naast het Nederlands ook de **Vlaamse Gebarentaal** evenwaardig gebruikt mogen worden.
2. De aangestelde **leerkrachten** moeten voldoen aan een driedubbele **vereiste** om de kwaliteit van het onderwijsaanbod te kunnen garanderen: (i) een voldoende taalvaardigheid van de Vlaamse Gebarentaal, (ii) een voldoende taalvaardigheid van het (geschreven) Nederlands en (iii) een pedagogisch diploma. Deze vereisten beschermen het ambt/de aanstelling van de leerkrachten in de 'VGT-klas(sen)'. De manier waarop deze vereisten getoetst zullen worden, wordt nog nader bepaald.
3. Binnen het **inschrijvingsrecht** moet naast het bestaande reguliere aanbod ook het inschrijven binnen het tweetalig onderwijs Vlaamse Gebarentaal – Nederlands een plaats krijgen, dit in overeenstemming met de regelgeving en ter bescherming van school en doelgroep. De twee groepen zullen met elkaar qua capaciteitsniveau niet interfereren.
 - De school bepaalt het capaciteitsniveau voor het tweetalig aanbod.
 - Enkel wie tot de vooraf gedefinieerde doelgroep behoort, kan zich in het aanbod inschrijven. Wie tot de doelgroep behoort, zal worden omschreven binnen de klankbordgroep (zie verder).

¹ Decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 + Decreten rechtspositie personeelsleden van 27 maart 1991.

4. Vanaf het schooljaar 2021-2022 voert de school voor elke leerling in het gewoon onderwijs bij het begin van de leerplicht een verplichte **taalscreening** uit die nagaat wat het niveau van de leerling inzake de onderwijstaal is. Hoe we dat voor de leerlingen in het tweetalig aanbod gaan aanpakken, wordt nog uitgewerkt.
5. Het **onderwijsaanbod** van dit tweetalig model Nederlands – Vlaamse Gebarentaal stemt zoveel mogelijk overeen met het regulier aanbod. Vlaamse Gebarentaal en dovenscultuur worden aan het curriculum toegevoegd.
6. Voor Vlaamse Gebarentaal en dovenscultuur moeten de onderwijsdoelen nog bepaald worden. Het opstellen van leerplannen met de nieuwe onderwijsdoelen is de verantwoordelijkheid van de onderwijsverstrekker (m.a.w. de initiatiefnemende school en/of diens onderwijskoepel) en valt dus buiten het regelgevend kader.
7. Omdat de potentiële doelgroep voor het tweetalig aanbod beperkt is, zullen het aantal inschrijvingen waarschijnlijk te weinig zijn om binnen de huidige regelgeving over voldoende **lestijden** te beschikken. Gelet op de beperkte omvang, zal er een omkaderingssysteem worden uitgewerkt om een tweetalig aanbod optimaal en voltijds te kunnen organiseren.
8. Scholen kunnen maar op een zinvolle en kwaliteitsvolle manier tweetalig onderwijs organiseren als er een zekere schaalgrootte is. De potentiële doelgroep voor dit tweetalige aanbod is beperkt: de opgelegde **minimumnormen** mogen daarom – zeker in de opstartfase – niet te hoog liggen. Van zodra er in ene provincie een aanbod is, kunnen de normen herbekeken worden.
9. Het tweetalig onderwijs Vlaamse Gebarentaal - Nederlands is een volwaardige vorm van onderwijs en dient dus ook een plaats te krijgen binnen het **kwaliteitstoezicht** door de onderwijsinspectie, onder anderen door doorlichtingen.
10. Vanuit de oudergroep komt de vraag naar **leerlingenvervoer** voor leerlingen in het tweetalig aanbod. Die vraag kan niet beantwoord worden in het kader van het huidig onderwijsaanbod. Er zou een breder debat ingevoerd kunnen worden over een vervoerregeling van leerlingen met ene bepaerking naar hun school voor regulier onderwijs. De vraag naar **voor- en naschoolse opvang** valt buiten de bevoegdheid van Onderwijs en wordt doorgegeven aan het agentschap Opgroeien.

In het verdere beleidsvoorbereidende en besluitvormingsproces zullen het kabinet Onderwijs en het departement Onderwijs en Vorming elke drie à vier maanden een **klankbordgroep** inrichten. Deze wordt samengesteld uit verschillende organisaties die elk hun eigen expertise mee aan tafel brengen. Gezamenlijk buigen ze zich over verschillende werkpunten zoals werkingsmiddelen, de kwalificatie van de leerkrachten definiëren, de doelgroep bepalen, het lesmateriaal enzovoort. De klankbordgroep (juni 2022 t.e.m. eind 2023) zal bestaan uit volgende leden:

- Universiteit Gent
- KU Leuven (Taalgroep Vlaamse Gebarentaal)
- Vlaams Gebarentaalcentrum (VGTC)
- Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS)
- Onderwijsinspectie
- Doof Vlaanderen
- Vlaamse Onderwijsraad (VLOR)
- Kinderrechtencommissariaat
- Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal
- Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI)
- Dove academici

3. Structureel onderwijsaanbod (vanaf 1 september 2024)

De doelstelling is om te komen tot een voorwaardenscheppend kader dat het inclusief onderwijs Nederlands – Vlaamse Gebarentaal structureel mogelijk maakt. Dit doel is echter onderhevig aan meerdere factoren. Ondanks die invloeden willen we hier een overzicht geven van de te doorlopen stappen.

Het decreet volgt de [gangbare weg hoe de Vlaamse wetgeving tot stand komt](#) en is voorzien om te landen in (de eerste helft van) 2024. Op dit moment zit het decreet nog in een **voorbereidende fase**.

In **2024** is de laatste stap in het wetgevend proces voorzien en vanaf dan krijgen de initiatiefnemende scholen de wettelijke toestemming het inclusief tweetalig onderwijs te starten. Ze hoeven echter niet tot dan te wachten vooraleer ze op het terrein actie kunnen ondernemen: **in de loop van 2023** zal het proces tot het komen van een specifiek aangepast onderwijsdecreet namelijk al voldoende ver gevorderd zijn opdat **scholen de eerste voorbereidende stappen** kunnen treffen.

Op politiek vlak zal de decretale tekst die aan de basis ligt van het kunnen organiseren van dit soort onderwijs **verdere stappen** doorlopen:

- Goedkeuring door de Inspectie van Financiën
- Goedkeuring door de minister van Begroting
- Eerste principiële akkoord vanuit de Vlaamse regering
- Voorlegging aan de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR)
- Voorlegging aan de sociale partners (onderwijskoepels en vakbonden)
- Tweede akkoord vanuit de Vlaamse regering
- Controle door de Raad van State
- Definitief akkoord vanuit de Vlaamse regering
- Debat en stemming in het Vlaams Parlement

Ondertussen start AHOVOKS met het in kaart brengen van de **ontwikkelingsdoelen** en **eindtermen** voor Vlaamse Gebarentaal en dovencultuur. Het agentschap zal ook nagaan in welke mate de bestaande leerdoelen voor het regulier onderwijs moeten worden aangepast (bijv. Nederlands spreken, Nederlands luisteren, muzische vorming). Deze onderwijsdoelen zullen invloed hebben op de initiatiefnemende scholen, want zij gaan deze vertalen naar concrete **leerplannen**.

Het initiatief tot het *oprichten en organiseren* van het inclusief onderwijs Nederlands – Vlaamse Gebarentaal ligt niet bij de overheid, dit initiatief ligt bij de scholen. Een school die dit model wil inrichten, kan dus **zelf bepalen hoe** het dit aanbod – binnen het regelgevend kader dat in 2024 bekrachtigd wordt – **concreet zal invullen**. Het [voorbereidend kader](#) dat we geschreven hebben t.a.v. scholen kan fungeren als startpunt in hoe een school het decretaal uitgewerkte kader kan vertalen naar een aanbod in de praktijk.

4. Projectsubsidie overgangperiode (2022-2024)

Het regelgevend kader wordt bekrachtigd in de eerste helft van 2024 en zal in werking treden op 1 september 2024: vanaf dan kunnen scholen die hiervoor kiezen het tweetalig onderwijs Nederlands – Vlaamse Gebarentaal structureel organiseren.

In afwachting en mede ter voorbereiding van de realisatie van het structureel regelgevend kader wordt voor de schooljaren **2022-2023** en **2023-2024** een **projectsubsidie** toegekend aan **één school** die zich reeds wil engageren om, ten experimentele titel, een tweetalig onderwijsaanbod in het **basisonderwijs** in te richten en het, ten laatste vanaf 1 september 2023, in haar schoolwerking te integreren. Dit aanbod valt binnen de *huidige* regelgeving voor basisscholen: dit is nog zonder specifieke bepalingen, zonder aangepast inschrijvingssysteem, zonder aangepaste onderwijsdoelen, zonder specifiek ambt voor leerkrachten enzovoort. Het betreft dus (nog) geen volwaardig tweetalig onderwijs: dat is pas mogelijk bij de inwerkingtreding van het decreet (vanaf schooljaar 2024-2025). Het departement en het kabinet verwachten tijdens deze overgangperiode dus ook nog geen volwaardig aanbod en ook ouders mogen deze verwachting tot en met 30 juni 2024 nog niet hebben.

Om deze proefperiode budgettair mogelijk te maken wordt wel eenmalig een subsidie van **€300.000** vrijgemaakt: dit dekt alle loon- en werkingskosten die nodig zijn om dit aanbod te organiseren en implementeren in de desbetreffende school. Basisscholen in Vlaanderen kunnen zich hiervoor [kandidaat stellen](#) tot en met **maandag 31 oktober 2022 (12u00)**.

De school die deze projectsubsidie ontvangt, wordt lid van de klankbordgroep en levert input aan de hand van de ervaring die tijdens de overgangperiode opgedaan wordt op het terrein. De 'experimentele' uitwerking van het tweetalig aanbod kan namelijk dienen als voorbeeld en hieruit kunnen in het beleidscreërende proces lessen getrokken worden.

5. Project Onderzoek & Ontwikkeling (2022-2023)

Doordat de tweetalige onderwijsvorm Nederlands – Vlaamse Gebarentaal in het reguliere onderwijs momenteel nog niet bestaat, is er weinig kennis over en nog geen ervaring met het inrichten van dit onderwijsmodel. De overheid wil vermijden dat scholen vanuit intuïtie gaan experimenteren en wil voorkomen dat de inspanningen die scholen, leerkrachten en leerlingen zullen leveren weinig resultaat zullen hebben omdat er nog geen gefundeerde basis is.

Daarom lanceerde het departement Onderwijs en Vorming in 2022 het [Onderzoeks- & Ontwikkelingsproject 'Kwaliteitsvol tweetalig onderwijs Nederlands – Vlaamse Gebarentaal'](#). Intussen heeft de minister goedkeuring gegeven aan een consortium van onderzoekers onder leiding van Prof. dr. Myriam Vermeerbergen (KU Leuven).

Via de resultaten van dit O&O-project krijgen pioniersscholen kennis en handvaten aangereikt om het onderwijsmodel kwaliteitsvol te kunnen inrichten, d.i. emanciperend en inclusief onderwijs waar dove/slechthorende leerlingen en horende leerlingen met een doof gezinslid zowel het Nederlands als de Vlaamse Gebarentaal sterk beheersen.

Binnen het O&O-project zal worden gezocht naar:

- (a) effectieve onderwijsvormen waarbij gebarentaal één van de onderwijstalen is,
- (b) werkbare organisatievormen binnen Vlaanderen, bijhorende randvoorwaarden met garanties op de optimale ontwikkeling van het (gesproken) Nederlands,
- (c) (vak)didactiek *over* Vlaamse Gebarentaal enerzijds en *in* Vlaamse Gebarentaal anderzijds.

De resultaten van dit onderzoek worden verwacht in het najaar van 2023.

Nawoord

Ouders die het inclusief model Vlaamse Gebarentaal – Nederlands als onderwijs voor hun kinderen willen kiezen, hebben de voorbije jaren (en ook nog vandaag) veel geduld moeten oefenen. Zij hebben het telkens opschuiven van de voorziene opstartdatum als erg lastig ervaren. Samen met de ouders hoopt Doof Vlaanderen dat de opstart op 1 september 2024 inderdaad gerealiseerd zal worden, dat de Vlaamse overheid mee waakt over de vooropgestelde realisatie van dit project én dat een school het initiatief zal (durven) nemen om het inclusief onderwijs kwaliteitsvol uit te werken en aan te bieden. We voelen alvast dat het jarenlange lobbywerk vanuit Doof Vlaanderen haar vruchten afwerpt: er is een politiek draagvlak en een principiële akkoord van de minister van Onderwijs Ben Weyts. Dit vertaalt zich in concrete initiatieven, zoals de totstandkoming van het decreet, het vrijmaken van een mooi budget om de overgangperiode te overbruggen en hieruit lessen te trekken alsook een wetenschappelijk onderzoek mogelijk te maken dat scholen een didactisch fundament zal bieden.

Scholen die interesse hebben in het organiseren van het inclusief onderwijs verwijzen we graag door naar het voor hen geschreven [voorbereidend kader](#). Ook voor geïnteresseerde ouders schreven we een [document op maat](#).